

Auster-Vefsna****

Referansedata

Fylke: Nordland
Kommune: Hattfjelldal
Kartblad: 1926 II
UTM: Ø:448774, N:7273533
H.o.h.: 100-400moh
Vegetasjonssone: Mellomboreal

Prosjektilhørighet: Statskog 2005, DP3
Inventør: THH, GGA
Dato feltreg.: 06-09-05,
Areal: 7565 daa

Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk

Sammendrag

Lokaliteten består av et ca. 8 km langt avsnitt av Auster-Vefsna elvedal i Hattfjelldal kommune. Her har elva skjært seg dypt ned i berggrunnen og danner en veldig canyon. På nordsiden stiger stupbratte skrenter og flåg opp fra elva i nedre del, på sørsiden er det jevnere skogdekte hellinger. Flere bratte sidekløfter faller ned på begge sider. I øvre del vider dalen seg ut.

Det svært varierte naturgrunnlaget fører til at en mengde ulike granskogstyper er representert, med meget store ulikheter mellom sol- og skyggeside av dalen - sørvendt side mye rik berggrunn og varmt og godt lokalklima, nordvendt side fattigere, fuktig og kjølig. Solsida har mest rik lågurt-småbregneskog, men det er også mye kalkskog og høgstaudeskog. I de bratte sørvendte skrentene er underlaget stedvis ustabil med hyppige utglidninger, og vegetasjonen har en ujevn mosaikk av rik og tørr granskog, åpne rasmarker, og noen bergvegger og steinurer. Mye bjørk (lokalt også andre løvtrær) står isprengt granskogen her. Skyggesida domineres av fattige og intermediære typer. Kalkskogen er av mange ulike typer over hele tørr-fuktig-gradienten. Bl.a. finnes små arealer av en grunnlendt, åpen reinrose-rødfiangre-type som nesten ikke finnes andre steder enn langs Vefsna i Hattfjelldal. Furuskog dekker mindre arealer, mest av røsslyng-blokkbærtype.

Granskogen er betydelig preget av engelskbrukhogstene, og mye av skogen er en kompakt, varierende sjiktet gammel-skog i alders- og (sjeldnere) sein optimalfase der viktige strukturer som tydelig gamle trær og død ved i ulike stadier er mangelvare. En del steder har skogen begynt å åpne seg noe og har dannet en del vindfelt læger i nyere tid, og ofte inngår også en del død bjørk (suksesjon). Det er likevel klare ulikheter mellom gode og svake boniteter, der de svake bonitetene sør for elva har et jevnt over eldre og mer naturskogsnaert preg med brukbar sjiktning og ikke minst et stedvis godt innslag av gamle, men seintvoksende trær. Mindre partier har ganske gammel naturskog, med trær på 200-250 år og relativt mye læger, til dels også i ulike nedbrytningsstadier.

Auster-Vefsna fanger opp en stor elvedal, og den viktigste verdien ligger i kombinasjonen av dette dramatiske landskapet med svært stor økologisk spennvidde og tilsvarende habitatvariasjon. En lang rekke ulike egenskaper er pakket sammen på en måte som gjør naturverdiene uvanlig store - både i kraft av det mektige landskapet, på skogtypenivå og biomangfoldmessig - og knyttet til både naturgitte egenskaper (topografi, berggrunn) og til skogtilstand (gammel naturskog). Her er både vanlige og sjeldne skogtyper rikelig representert, med bl.a. mye kalkskog av ulike typer, varme skrenter og rasmærkskog, flere velutviklete bekkekløfter, fossesprutsone, innslag av nokså gammel naturskog. På skogtypenivå skiller kalkskogen seg særlig ut, meget rik på karplanter og jordboende sopp. Artsmangfoldet er rikt og med stor spredning på økologiske og taksonomiske grupper. 21 rødlistearter og 9 kandidatarter er påvist (1 E, 2 V, 4 R, 14 DC). Området oppfyller en rekke høyt prioriterte mangler ved skogvernet, og kan gi et viktig bidrag til oppfylld mangelanalyse. Selv om mye av skogen har vært hardt gjennomhogd tidligere har elvedalen i dag et intakt preg nesten helt uten nyere inngrep. På denne bakgrunn vurderes området som unikt, og nasjonalt til internasjonalt verneverdig, svært viktig (****).

Hele strekket fra Fagerlia til Hattfjelldal er en mektig elvedal som til tross for en del uheldige inngrep fortsatt domineres av gammelskog. Tilsvarende grandaminerte store elvedaler med gammelskog er ikke kjent andre steder i Norge. Spesielt kombinasjonen av den dype og dramatiske elvedalen, den store elva i dalbunnen, lange lisider med eldre granskog, trange tverrkløfter og svært stor variasjon i ulike skogsamfunn skaper til sammen et landskap med uvanlig store kvaliteter. De fem del-lokalitetene danner et områdekompleks med en ansamling av verneverdier som trolig ikke har sin like i Norge. Mange viktige egenskaper deles mellom områdene, men det er også klare forskjeller med ulike styrker og svakheter, og de kompletterer hverandre meget godt. Derfor bør de ses i sammenheng og vurderes som en samlet enhet, der de største naturverdiene er knyttet til helheten de danner sammen i den store elvedalen. En vil derfor anbefale at lokalitetene Fagerlia, Salomonbergan og Auster-Vefsna bindes sammen til ett stort område. De to Fiplingdalselvene egner seg antakelig bedre som isolerte lokaliteter.

Samlet sett framstår hele elvedalen fra Fagerlia til Hattfjelldal som et unikt naturområde som bør anses som internasjonalt verneverdig.

Feltarbeid

Størsteparten av arealet ble kartlagt av Tom H. Hofton i løpet av fire dager. I tillegg brukte Geir Gaarder en dag på supplerende registreringer i noen partier, nærmere bestemt sør for Hattfjellfossen, Mjølkarlidalbekken og vest for Stora. Varierte naturforhold, "mye" topografi og mye interessant skog førte til at det var nødvendig å bruke betydelig tid i området. Likevel er det fortsatt noen arealer som er dårlig kartlagt, særlig de bratte sørvendte skrentene sørover fra Tjuvhushtolten der potensialet er betydelig. Kunnskapsgrunnlaget vurderes likevel som godt, både mht. skogtyper og arts- og biomangfold. Værforholdene var noe skiftende, med vekselvis oppholdsvær og regn. Dette hadde liten negativ innvirkning på registreringene. Seinsommeren og høsten var generelt svært fuktig i denne delen av Nordland i 2005, noe som førte til at soppsesongen var meget god. Forholdene var derfor tilnærmet optimale for dokumentasjon av arts- og biomangfoldet innen de fleste aktuelle artsgrupper. Karplantefloraen var imidlertid noe redusert såpass seint på sesongen.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Området inngår i arbeidet med økt skogvern på statens grunn. Arbeidsgrenser for undersøkelsesområdet var på forhånd bestemt av Fylkesmannen i Nordland og Direktoratet for Naturforvaltning i samarbeid med Statskog SF. Et stort område på 12 982 daa langs Auster-Vefsna fra Fagerlia-Hallinga i Grane og nesten opp til Hattfjelldal sentrum, inkludert lisidene på begge sider og nedre deler av sideelvene Litle og Store Fiplingdalselva, skulle undersøkes. Dette området har vi splittet i fem atskilte lokaliteter, som beskrives hver for seg. De mellomliggende arealene er i stor grad preget av omfattende flatehogster som har pågått helt opp til sist vinter, da et større areal ved Stillelvbakkan ble hogd.

Tidligere undersøkelser

Vefsna-vassdraget har vært relativt sterkt fokusert ganske lenge, men særlig de siste årene i sammenheng med planer om vassdragsutbygging. Det har derfor blitt gjennomført ganske mange ulike registreringer innenfor undersøkelsesområdet av ymse karakter, både ifbm. planene for vassdragsutbygging, tidligere skogvern, nøkkelbiotopregistreringer, MiS-kartlegging og naturtyperegistreringer.

De første relevante systematiske registreringene vi kjenner til ble utført i 1974-76 av Aune & Kjærem (1977), i form av en meget grundig botanisk kartlegging i området og også utarbeidet et detaljert vegetasjonskart. I 1987 ble lokaliteten Bergdalen på 2000 daa registrert ifbm. verneplan for barskog (fase 1), og vurdert som "meget verneverdig (**)" (Korsmo et al. 1993). Dette området er direkte konvertert til naturtype (gammel barskog, B-verdi, 2127 daa) (www.naturbase.no). Med unntak av sørlige del som er uthogd i nyere tid inngår det meste av denne lokaliteten i området beskrevet her. Seinere er det foretatt nøkkelbiotopregistreringer i statsskogene i Grane (Lie 2002), og enda noe seinere også MiS-registreringer i Hattfjelldal. Sistnevnte har vært til liten nytte for skogvern-prosjektet. Naturtyperegistreringer har blitt gjennomført i både Grane (Gaarder & Fjeldstad 2005) og Hattfjelldal (Kristiansen 2003). En rekke A- og B-lokaliteter er da avgrenset innen undersøkelsesområdet. Det store naturtypeområdet "Stormlia" (kalkskog, A-verdi, 2636 daa) dekker store deler av de sørvendte lisidene helt fra Trolldalen i vest (i lokaliteten Salomonbergan) og videre østover helt til Gryteselva (www.naturbase.no).

Beliggenhet

Området strekker seg langsmed Auster-Vefsnas elvedal, fra Stormlineset tre kilometer ovenfor kommunegrensa mot Grane og nesten opp til Hattfjelldal sentrum, og omfatter et 8 km langt avsnitt av dalføret. På begge sider omkranses elvedalen av tunge inngrep med mye hogstflater, ungskog og skogsbilveier. I nordøst er grensa delvis trukket langs riksvei 73.

Naturgrunnlag

Topografi

Auster-Vefsna har skjært seg dypt ned i berggrunnen og danner en mektig canyon langs denne delen av vassdraget. Elva renner delvis gjennom dype høler, dels i grove stryk. Større fossefall er ikke utviklet i hovedelva. Stupbratte skrenter med berg og rasmarker stiger opp fra elva på nordsiden, mens det opp på sørsiden mest er jevnere skogdekte hellinger. Skråningene på begge sider gjennomskjæres av flere bratte sidekløfter, med Gryteselva som den mest markerte. Ut mot Vefsna danner denne et vakkert fossefall. I øvre del vider elvedalen seg ut, elva danner store loner og høler, og ovenfor skrentene finnes her også noen litt større furuskogsplatåer.

Geologi

Striper med kalkspatmarmor og dolomittmarmor veksler med glimmerskifer og glimmergneis på hele strekningen langs Auster-Vefsna mellom Trofors og Hattfjelldal (Sigmond et al. 1984). Lengst opp mot Hattfjelldal ligger det i tillegg en kropp med hardere kvartsdioritt/trondhemitt/tonalitt, men også her stikker det tydeligvis fram kalkrike bergarter i skrentene (jf. kalkskogen ved Finnmohtan). Det går et klart bergartsskille langs dalbunnen, der sørsiden generelt har mye fattigere og hardere bergarter enn nordsiden, noe som også gjenspeiles tydelig i vegetasjonen.

Opp til marin grense som strekker seg inn til utløpet av Nerliffjelleva (133 moh. ifølge Grønlie 1975), er det lagt igjen en del finkornete løsmasser i en smal terrasseliknende sone langs elvebredden (avbrutt av et strykparti i gjelet ovenfor Holmen). Dessuten har elva lagt opp en del materiale langs elveløpet i de øvre deler, ikke minst i Stora-området der store sand- og grusbanker preger den store hølen. Ellers varierer løsmassedekket mye. Store deler av de sørvendte brattskrentene har et ganske tynt og usammenhengende jordsmonn, men det er en del skredjord og rasmateriale her. Derimot ligger det igjen et ganske jevnt og tykt overdekk av morene i de norvestvendte lisidene, og noen steder i beskyttede søkk er det også lagt opp ganske finkornete sedimenter.

Klima

Området ligger i svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (O1) (Moen 1998). Vefsna-dalen ligger skjermet bak fjellkjeden mot vest, og særlig de øvre deler inn mot Sverige har derfor et klima som i Nordlandssammenheng er relativt kontinentalt. Nedbørsmengde og nedbørhyppighet er relativt høy hele året (oseanisk trekk), mens ganske høye sommertemperaturer og lave vintertemperaturer er et kontinentalt trekk. Jevnt over er lokalklimaet lunt og gunstig nede i denne elvedalen.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Elvedalen har svært stor habitatvariasjon og store kontraster i alle økologiske gradienter. Dette fører til et meget stort spenn i ulike vegetasjonstyper. Omtrent alle granskogssamfunn som finnes i regionen er godt representert, både vanlige og sjeldne typer og en rekke ulike utforminger.

Berggartsskillet i dalbunnen gjenspeiles tydelig i fordelingen av vegetasjonstypene. Mens skråningene på nordsiden gjennomgående domineres av rike og intermediære skogssamfunn, preges de nordvendte hellingene sør for elva av fattige skogstyper. Markert ulikt lokalklima bidrar til å forsterke denne effekten (varmt og tørt i den sørvendte siden, kjølig og fuktig i nordvendte lier).

Denne markerte forskjellen framheves også av Aune & Kjærem (1977). De har gjort en detaljert vegetasjonskartlegging med angivelse av %-vis fordeling av de ulike skogssamfunnene. Selv om deres område strekker seg til et stykke nedenfor Fagerlia gjenspeiler resultatene ganske godt vegetasjonsfordelingen også i vårt område. På solsida er lågurtgranskog vanligste type med 31%, dernest "blanda blåbær/småbregnegranskog" (typene er ikke skilt) med 28%, høgstaudegranskog 15% og røsslyng-blokkebærfuruskog 8%. På skyggesida er fordelingen: "blanda blåbær/småbregnegranskog" 55%, røsslyng-blokkebærfuruskog 15%, høgstaudegranskog 7%. Interessant er også å se at ulike fattige fuktskogstyper (røsslyng-fuktbarskog, blåbær-fuktgranskog) utgjør helt neglisjerbare arealer på solsida (mindre enn 0,5%), mens de utgjør et ganske hyppig innslag på skyggesida med 7-8%. Det er viktig å påpeke at "kalkskog" for 25 år siden ble definert mye snevrere enn i dag, og kun omfattet utpreget tørre og grunnlendte skoger. Rik grandominert skog på marmor ble for eksempel oftest ført til høgstaudeskog, selv med arter som marisko, kalktelg osv.

I sørskråningene veksler store arealer mellom småbregnegranskog, lågurtgranskog og høgstaudegranskog, avhengig av lokale fuktighetsforhold og rikhet i berggrunnen. Blåbærskog er mer uvanlig, og finnes mest på overgangen mot slakere partier i øvre deler. Antakelig er en mosaikk mellom småbregne- og lågurtskog vanligste type i disse hellingene. Ofte er utformingene av floristisk rik karakter, og store arealer har et klart kalkskogspreg.

Kalkgranskogen veksler mye over tørr-fuktig gradienten, med mange ulike utforminger representert. Den fineste kalkskogen står i liene vest for Stora og i sørskråningen av Finnmoholtan. Vanligst er en middels rik, litt fuktig kalk-høgstaudestype, men det er også ganske mye grunnlendt skog med god kontakt med kalkberget under og med karakteristiske benkninger og til dels karstformasjoner i terrenget. Marisko og kalktelg inngår bl.a. her. Mer eller mindre vanlige arter er ellers bl.a. taggbregne, trollbær, teiebær, hengeaks, tysbast, krattfiol, skogjamne, brudespore og diverse høgstauder, på fuktigere steder også ballblom, kranskonvall, fjellfiol og fjell-lok. Over noen nakne bergskrenter på toppen av lia vest for Stora finnes en grunnlendt, noe åpen kalkblandingsskog der litt furu inngår i tillegg til gran. Feltsjiktet er delvis noe usammenhengende, med tørketålende arter som rødflangre, reinrose, rødsildre, bergstarr, hårstarr og kattefot samt en del lav i bunnsjiktet. Partiet er utskilt på vegetasjonskartet til Aune & Kjærem (1977). Dette er en ytterst sjelden kalkskogsutforming som kun er kjent fra noen få steder langs Auster-Vefsna og Unkra (bl.a. Storvettlia), fra Masugnsbyn i svensk Lappland, samt fra Kuusamo i Finland (Bjørndalen 1986, Bjørndalen & Brandrud 1989, Vasari 1962). Det antas at det kan være mer av denne typen kalkskog i de bratte skrentene som ikke ble undersøkt.

En noe merkelig og sjelden granskogsutforming ble observert i bratt sørvendt skråning ved Finnmoholtan. Her er en tørr, moserik blåbærgranskog, som flere steder glir jevnt over i bærlyng-granskog karakterisert av en del *Cladonia*-lavarter i bunnsjiktet. Denne skogen må ha sin bakgrunn i meget langvarig fravær av brann, og står som en parallell til bærlyngfuru-skog som ellers dominerer slik mark.

Fra Tjuvhushtolten til Stormlineset er en fire kilometer lang strekning med delvis stupbratte skrenter opp fra Vefsna. Her kombineres rik berggrunn, solrikt, varmt og gunstig lokalklima og ustabil underlag med stedvis hyppige utglidninger. Dette fører til en uregelmessig mosaikk av rike og noe tørre granskoger, åpne og glissent tresatte rasmarker, enkelte nakne steinurer og noen bergvegger. Treslagsfordelingen kan være variert, med til dels mye bjørk innblandet grana, stedvis i dominerende grad. Andre løvtrær samt furu kan også inngå, bl.a. står et par nesten rene ospesholt i skråningen. Mange sørlige, svakt varmekjære karplanter finnes her, ofte side ved side med kalkkrevende, konkurransesvake fjellplanter. Ellers er en rik fjellflora karakteristisk mange steder i bratte skråninger på både tørr og fuktig mark, kanskje særlig velutviklet på overrislete skrenter langs Gryteselva. Fra dette elementet kan nevnes rynkevier, gulsildre, rødsildre, hårstarr, fjellstarr, bergstarr, blårapp, fjellrapp, flekkmure, dvergsnelle etc.

I den flate dalbunnen til Fisklauselva (ved Finnmoholtan) har bekken langt opp til dels ganske tykke løsmasser, noe som er sjeldent i området. Marka er delvis flompåvirket. Her står en frodig gråor-heggeskog, med arter som strutseving, turt, fjellfiol og fjell-lok i feltsjiktet. Denne skogtypen kommer også så vidt inn i form av noen små fragmenter i en smal, flompåvirket sone langs Vefsna noen få steder.

Nordvendt side har en helt annen mengdefordeling av skogssamfunnene. Jevnere helling bidrar også til at overgangene er mer gradvise og utflytende. De lange liene i sør har en karakteristisk sonering betinget av sigeffekt og gradvis tykkere løsmasser nedover; mye røsslyng-blokkebærskog veksler med litt bærlyngskog i øvre deler, store arealer blåbærskog i midtre deler, og småbregneskog lenger nede. Storbregne- og høgstaudeskog kommer inn i forsenkningene og nær Vefsna, men dekker ikke store arealer. Furu dominerer øvre deler og kryper også et stykke nedover i granskogen slik at det til dels er utviklet en barblandingsskog. Eksposisjonen gir vegetasjonen et tydelig humid preg. Vanlig er bl.a. mye skrubær i granskogen. Flere steder kan en også se glidende overganger mellom blåbærskog og sumpskog, med mye molte og torvmoser i bunnen. Dette er klassifisert som "blåbær-fuktgranskog" av Aune & Kjærem (1977). I granskogen inngår flere oseaniske moser, slike som storstylte, skogjamnemoser, kystkransmose samt (angitt av Korsmo et al. 1993) heitorvmose.

Det homogene listrekket brytes markert av kløftene som er skjært ut av Bergdalsbekken og bekken fra Stormmyrtjørna. Førstnevnte er tydelig skåret ned i rikere berggrunn. En lang skrent med løst kalkberg løper langsmed hele kløftas nordside, med tilhørende rasmare og grunnlendt lågurt-høgstaude-kalkgranskog. Her er en åpen gran-blandingsskog med rik karplanteflora, med arter som rødflangre, kalktelg, rødsildre, fjell-lok, krattfiol, dvergsnelle, ballblom, skavgras etc. Fra

floraen nevner Korsmo et al. (1993) også arter som nordlandsrørkvein, nubbestarr, taigastarr og setermjelt av ei liste på 162 registrerte karplantetaksa. Bortsett fra Bergdalsia, samt sør for Hattfjellforsen, er kalkrike skoger sjeldne på denne siden av Vefsna.

Furuskog er klart mindre utbredt enn granskog. Størsteparten står på det slake, småkuperte platået mellom Stora og Vriomforsen, samt omkring Lomtjørnholtan. Det meste er i form av en noe skrinns røsslyng-blokkebærskog, men bærlyngskog og lavskog inngår også på grunnlendte koller. I motsetning til resten av dalen er skråningene langs denne delen av Vefsna skrinne og berglendte, og tørr furuskog dominerer derfor helt ned til elva. Som nevnt kommer det også inn noe furuskog i øvre deler av den nordvestvendte lia i søndre del.

Myr og sumpskog dekker bare små arealer som følge av den bratte topografien. Det meste finnes på det omtalte furuskogsplåtet nord for Stora og sør for Lomtjørnholtan, hvor noen mindre flatmyrer av fattig type ligger i forsenkningene. Rome ble sett her (tilnærmet innergrense). Her er også enkelte små strøk med fattig gransumpskog langs bekkesøkk. Rikmyr ble funnet tre steder; i søkket bak Tjuvhushtolten, langs øvre deler av Mjølkarlidalbekken, samt sør for Hattfjellforsen. Førstnevnte er ei våt myr med høgvokst vegetasjon, med bl.a. bekkeblom, gulstarr, mjødurt, sumpaukeskjegg og jåblom. Sør for Hattfjellforsen har myrpartiene til dels ekstremt rik preg (trillingsiv, brudespore, hårstarr, fjellfrøstjerne, rynkevier, breiull). I noen småputter langs en bekk her ble det også gjort funn av den noe kalkkrevende kransalgen skjørkrans. Rike gransumpskoger omgir disse myrene, dels av velutviklet type.

Skogstruktur og påvirkning

Som det aller meste av Vefsna-dalføret er også skogen i dette området betydelig påvirket av gjennomhogster, særlig under engelskbrukperioden 1865-1885. Denne perioden med hard utnyttelse har satt et tydelig preg på dagens skogstruktur, særlig ved at trær som både er grove og biologisk gamle er sjeldne, samt at sterkt nedbrutt trevirke nesten helt mangler. På landskapsnivå har dessuten de økologiske effektene vært meget omfattende, ikke minst på artsmangfoldet knyttet til gamle trær og død ved som har gjennomgått en sterk flaskehals. På den annen side ser det ut til at mye av skogen har vært relativt lite berørt siden da (selv om flere gjennomhogster sikkert i ulik grad har gått gjennom området), og området har i dag derfor preg av en stor elvedal med i hovedsak sammenhengende eldre naturskog.

Engelskbrukhogstene var omfattende, men skjedde over et ganske kort tidsrom. Dermed har skogen ganske homogen skogstruktur og påvirkningsgrad, stort sett. Et typisk skogbilde i sluttet granskog på god bonitet er en kompakt aldersfase (stedvis sein optimalfase), moderat grad av flersjiktning, og herskende aldersklasse i spennet omkring 100-150 år og dbh rundt 25-40 cm. Mange steder har det vært et ganske høyt innslag av bjørk i granskogen, men suksesjonen har stort sett gått så langt at bjørka er utkonkurrert. Stedvis finnes fortsatt ganske mye gadd og læger av bjørk. Mange steder har skogen så vidt begynt å åpne seg en tanke og dannelsen av dødved har kommet i gang, men det er i hovedsak snakk om ferske stadier, og gjennomgående er kontinuiteten i død ved tilnærmet null. Noen steder har det blitt dannet ganske store mengder ferske læger i form av rotvelter etter vindfelling. Enkelte små partier i liene langs elva har vært hardere utnyttet også i nyere tid. Her er det tidlig optimalfase, med yngre gran og ofte mye isprengt yngre bjørk.

På svakere boniteter har skogen et mer variert preg, skogbildet er mindre kompakt og noe mer åpent, med til dels god spredning på alder og dimensjoner og god sjiktning. En del steder virker skogen noe sturende og tydelig saktevoksende, mest markert i de humide bakliene i sør. Dimensjonene her ligger ofte rundt 25-35 cm. Flere steder har skogen et fint naturskogspreg, bl.a. med mye gubbeskjegg på trærne. Tydelig gammel, seintvoksende gran, gjerne med alder på rundt 200 (-250) år er mange steder et karakteristisk og viktig trekk i slik skog, selv om disse gamle trærne oftest står nokså spredt. Betydelige kvaliteter er knyttet til disse trærne, både som viktige nøkkelementer i seg selv og som kontinuitetsbærere/kro-nedekke gjennom den glisnere skogen i engelskbrukperioden. Dette er trær som ble satt igjen under engelskbrukhogstene, trolig fordi de ikke holdt ønsket dimensjon/kvalitet etter datidens tømmerkrav. Til sammenlikning står det nesten ingen slike gamle trær igjen på gode boniteter, der trærne vokser raskere og der omtrent alle eldre trær må ha blitt hogd ut. Skogen på svakere boniteter har dessuten gjennomgående et jevnere innslag av dødt trevirke, selv om det (med noen unntak) stort sett bare er snakk om lave tettheter. Viktig er også at det inngår noe læger i midlere og seinere nedbrytningsstadier slik at en viss (om enn noe svak) kontinuitet i død ved er bevart.

Flere av kjerneområdene på sørsiden skiller seg ut ved å ha ganske gammel naturskog (1 Stormyr tjørna V, 2 Bergdalsia, 4 SV for Tjuvhushtolten og i mindre grad også 9 Hattfjellforsen). Her er skogbildet variert og godt sjiktet, ofte med bra innslag av gamle trær og til dels rikelig med læger i ulike nedbrytningsstadier. Bergdalsia er eneste sted som kombinerer både rikhet og relativt gammel naturskog, og her er også den største tettheten av granlæger i hele området. Antakelig står den eldste skogen i K4. Her veksler skogbildet mellom kompakt aldersfase og en heterogen bledningsfase med lokale hull på tresjiktet og velutviklet glennedynamikk og temmelig mye læger. Oversjiktet har tydelig gammel gran med eldre på flere trær sikkert opp mot 300 år. Et lite sumpskogssøkk nord for Stora har også meget gammel gran, kanskje bortimot 350 år.

I de bratte, sørøstvendte skrentene fører et sterkt vekslende naturgrunnlag til hyppige mosaikker i skogstrukturen. Bergvegger, rasmarg og stedvis utglidninger fører til at skogen varierer mye i tetthet. Ofte er granskogen her hyppig utblandet med løvtrær (først og fremst bjørk), ikke minst i rasmargene. Også i sidekløftene (bl.a. Gryteselva) har granskogen mange steder et temmelig åpent preg.

Furuskogen er for det meste en ganske glissen naturskog i aldersfase, med en typisk struktur for fattig furuskog som har vært gjennomhogd i tidligere tider. Aldersspredningen er ganske god opp til klassen rundt 200-250 år. Dimensjon på levende furu ligger normalt på 25-35 cm. Virkelig gammel furu er nesten fraværende, men enkelte tydelig gamle trær finnes bl.a. nord for Stora, enkelte trolig over 400 år. Det inngår også noen få høgstubber og gadd av høy alder, men bare i meget lav tetthet. Dette tydelige aldersspennet mellom gamle levende trær og stående dødved viser et kontinuitetsbrudd på flere hundre år. Liggende død furu finnes også bare svært sparsomt, da mest i form av ferske rotvelter. Eldgamle rester av læger

ble funnet flere steder, elementer som ble dannet lenge før engelskbrukperioden. Furuskogen virker tydelig brannpåvirket i eldre tid, med kullrester på flesteparten av det som finnes av gammel død ved (både stående og liggende). Derimot ble det ikke sett tydelige brannlyrer på levende trær.

Furuskogen i øvre deler av lia i sør har til dels et noe mer sluttet preg, stedvis nokså tett, ifølge Korsmo et al. (1993) lokalt dominert av en yngre generasjon på rundt 125 år. De beskriver også en skogbrann som skal ha gått i dette området midt på 1800-tallet og som kan være delvis ansvarlig for skogstrukturen med grupper av tett, småvokst furuskog i selvtynningsfase. I øvre deler anslo de ei 8 meter høy furu til 405 år. Slike aldre er sjeldne i dette området. Korsmo et al. (1993) sier også at "gadd og læger av furu opptrer relativt hyppig...langt i nedbrytningen...indikerer lang skogkontinuitet". Det er vanskelig å kjenne seg igjen i denne beskrivelsen ut fra dagens syn på og kunnskap om hvordan en gammel furuskog fungerer og ser ut.

I en glidende overgangssone står i denne lia også en temmelig velutviklet og fin barblandingsskog. Eldre furu preger oversjøkt, mens et under- og mellomtresjøkt av til dels gammel, småvokst gran i varierende tetthet sørger for god sjiktning. Ellers er typisk barblandingsskog sjelden i området.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Auster-Vefsna. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Stormyrtjørna V

Naturtype: Bekkekløfter - Bekkekløft
BMVERDI: B
Areal: 91,2daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 150-270 moh

Vestvendt bekkekløft fra Stormyrtjørna ned til Vefsna. Kløfta faller jevnt bratt nedover, og er ganske trang. For det meste dominerer en humid blåbær-skrubbær-granskog, men det er også litt småbregneskog og en smalt belte med høgstaudeskog innunder bergskrenten. Skogen er relativt gammel naturskog i aldersfase, gjerne litt smådimensjonert men med mange gamle trær over 200 år, bra sjøktet, og en god del dødved i ulike stadier (men gamle mangler stort sett). En del gammel bjørk og gadd og høgstubber av bjørk (viktig substrat bl.a. for knappenålslav) inngår også.

Mot sør er et vestvendt liparti inkludert; fuktig hellende sumpskog (molte, torvmoser); gammel, småvokst, sturende granskog med vanlig alder 200-250 år, bra med dødved. Denne skogen er litt glissen, lysåpen, og preges av rikelig med gubbeskjegg på trærne.

Skogen har klare verdier for gammelskogsarter, både av vedboende sopp og skorpelav/knappenålslav, særlig for fuktighetskrevenne arter. 3 rødlistearter og 2 kandidatarter ble påvist, hvorav harekjuke og taiganål er mest interessant. Både skogtilstand og arts mangfold tilsier verdien B.

2 Bergdalsia

Naturtype: Bekkekløfter - Bekkekløft
BMVERDI: A
Areal: 110,7daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 150-290 moh

Vestvendt bekkekløft dannet av Bergdalsbekken som har skjært seg markert ned i lisa ned til Vefsna. Kløfta faller øverst relativt slakt, nederst i form av ei bratt og trang slukt som stuper ned i Vefsna. En lang, stupbratt skrent med løst kalkberg løper langsmed hele kløftas nordside, med tilhørende rasmark og grunnlendt lågurt-høgstaude-kalkgranskog. Her er en rik karplanteflora, med arter som rødflangre, kalktelg, rødsildre, fjell-lok, krattfiol, dvergsnelle, ballblom, skavgras etc. I bunnen og på sørsiden er det fuktigere, med veksling fra rik høgstaudeskog i bunnen til småbregne- og blåbærskog oppover.

Skogen er ganske gammel, mest aldersfase, med middels grov og gammel gran. Skogbildet varierer en del, stedvis nokså kompakt, men ofte også noe opprevet og uryddig pga. berg og skrenter. Ganske mye død gran inngår, lokalt rikelig etter sammenbrudd, for det meste ferskt og middels nedbrutt men også noen få langt nedbrutte stokker finnes.

Arts mangfoldet er relativt rikt og variert, med mange ulike artsgrupper brukbart representert - kalkkrevenne karplanteflora, vedboende sopp, knappenålslav, grasmarkssopp. Jordboende sopp var likevel noe dårligere utviklet enn forventet. Ett funn av stor skjellparasollsopp (R) er mest interessante funn. I alt 5 rødlistearter og 1 kandidatart ble påvist. Kalkrik vegetasjon, skogtilstand og arts mangfold tilsier verdi A, selv om høyt rødlistede arter ikke ble påvist (men slike finnes med stor sannsynlighet i området).

3 Gryteselva

Naturtype: Bekkekløfter - Bekkekløft
BMVERDI: A
Areal: 227,7daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 160-330 moh

Gryteselva danner ei dyp og markert bekkekløft før den faller ut i Vefsna. Sidene er bratte, og veksler mellom granskogsdekte skråninger og stupbratte skrenter med løs rasmark der det står en rik fjellflora (rødsildre, rynkevier, hårstarr, blå rapp, dvergsnelle etc.). Store deler av skogen er rik høgstaudeskog (med bl.a. fjell-lok og kalktelg), men det inngår også en del småbregne- og blåbærskog. Elva faller mest i jevne stryk, men danner også en del småfusser. Nederst mot Vefsna avsluttes kløfta med et 20 meter høyt og uvanlig vakkert fossefall. Her er ei nakne, delvis raspreget fosse-enger omkring. Det var ikke mulig å få undersøkt dette arealet nærmere.

Kløfta omgis av hogstflater som kryper nær inntil på begge sider. Skogen nede i selve juvet er derimot eldre naturskog, ofte med et uryddig og noe glissent skogbilde pga. det bratte og noe ustabile terrenget. Sjiktning og aldersspredning er god. Det inngår også en del tydelig gamle trær på 200-250 år. Flekkvis finnes også en del dødved, men nesten bare i ferske og midlere nedbrytningsstadier. Dette er dels dannet ved rotnelver i nyere tid, dels i form av naturlig avgang av gamle trær ved høy alder og rotnelver.

Lokalklimaet er utpreget fuktig langs elva. I underkant av en foss i øvre del står en glissen skog av små, sturende og gamle grantrær inntil fossen på nedsiden. Her er velutviklede fosserøksamfunn på trærne, med en del moser og lobarion-lavarter, som filthinnelav, lungenever, skrubbenever, stiftfylllav samt en del fossenever. Groplav finnes også her. Ved en relativt stikkprøvepreget undersøkelse ble det ellers

funnet spredt med signalarter. En nøyere undersøkelse ville utvilsomt avdekket en del flere interessante arter.

Det velutviklede bekkeløftpreget, skogstrukturen, artsmangfoldet og særlig den velutviklede fosserøysamfunnet fører til at verdien settes til A.

4 Vefsna S-side Tjuvhushtolten SV

Naturtype: Urskog/gammelskog - Granskog
BMVERDI: B
Areal: 48,4daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 170-230 moh

Her er avgrenset en konkav, nordvestvendt skråning og et trangt lite søkk ned mot Vefsna. I hellingen er det lagt igjen en del finkornete løsmasser, og her står en ganske frodig småbregnegranskog med innslag av rik fjellflora i fuktige søkk. Kløfta i sør har et svært humid preg med fattig sumpskog i bunnen (tjukt teppe av molte og torvmoser i bunnen), humid blåbærskog på sidene og bratt ur og skrent på nordsiden. Dette er ganske gammel naturskog i aldersfase som har stått temmelig lenge uten inngrep, godt flersjiktet og med god aldersspredning. Skogbildet er for det meste relativt kompakt og produktivt, men delvis også med bledningsfasepreg, hjulpet av lokale hull på tresjiktet pga. naturlig avgang, glennedannelse og påfølgende foryngelse. Oversjiktet preges av tydelig gammel og seintvoksende gran, med treldre av det høyeste som ble sett langs Vefsna. Mange trær er over 200 år, noen trolig opptil 300 år. Dessuten er det dannet en god del dødved i alle stadier, men minst av gamle stokker. Noe gadd finnes også. Skogen er fuktig, med ganske mye skjegglav (gubbeskjegg) på trærne.

Det ble påvist et velutviklet artsmangfold tilknyttet gammel naturskog, både av vedboende sopp og skorpelav, noen arter tallrikt. Trollsotbeger ble sett på ei gammel gran, mens en art som rustdoggnål er ganske vanlig. Harekjuke ble også sett. En fuktighetskrevende art som storstylet befinder seg her nær sin innergrense og understreker det humide preget, det samme kan sies om huldrelav.

Området gis B-verdi pga. tydelig gammel naturskog med høy tetthet av viktige nøkkelementer og ganske rikt artsmangfold (4 rødlistearter, 5 kandidatarter).

5 Tjuvhushtolten-Storia

Naturtype: Kalkskog - Kalkgranskog
BMVERDI: A
Areal: 351,7daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 175-290 moh

Her er avgrenset et vel kilometerlangt avsnitt av den bratte sørøstvendte lia opp fra Vefsna. Brede strøk av marmor veksler med hardere bergarter og sørger for en uregelmessig mosaikk i granskogssamfunn og mer eller mindre åpne rasmarskrenter med rik, noe varmekjær flora. Det går i en uregelmessig mosaikk mellom kalkskog, småbregneskog og blåbærskog. Kalkskog er vanligst, men varierer mye over tørr-fuktig gradienten. Vanligst er en middels rik, litt fuktig høgstaude-type, men det er også ganske mye grunnlendt skog med god kontakt med kalkberget under og med karakteristiske benkninger i terrenget. Her er sett bl.a. marisko og kalktelg. Der terrenget brekker på toppen, over noen bergskrenter, står i tillegg en grunnlendt, noe åpen kalkblandingsskog der også litt furu inngår, med arter som rødflangre, reinrose, rødsildre og bergstarr i feltsjiktet. Dette er en ytterst sjelden kalkskogstype som kun er kjent fra noen få steder langs Auster-Vefsna og Unkra (bl.a. Storveltia), fra Masugnsbyn i svensk Lappland, samt fra Kuusamo i Finland (Bjørndalen 1986, Bjørndalen & Brandrud 1989, Vasari 1962). I søkket bak Tjuvhushtolten ligger ei lite rikmyr, med tilhørende høgstaudeskoger og litt rik sumpskog i søkkene rundt.

Størsteparten av skogen er ganske hardt gjennomhogd, mest i sein optimalfase med kompakt, virkesrikt og svakt flersjiktet skogbilde dominert av 80-100 årig gran med dbh 30-40 cm. Brattlier langs Vefsna har yngre skog med relativt mye bjørk i blanding med gran. I vest, ved Tjuvhushtolten, har skogen et eldre preg: aldersfase, grov og storvokst, samt en god del læger i partier. Særlig på den fuktige marka i bunnen er det her mye død ved i form av rotvelter dannet relativt nylig. Biologisk gamle trær mangler i stor grad gjennom hele området. Skogen brytes opp en del i de bratte skrentene.

Området har en meget rik karplante- og soppflora knyttet til kalkskogen. 9 rødlistearter ble sett, hvorav de fleste mykorrhizasopp, bl.a. gråkjuke og klumpfotsopp, samt den direkte truete gulgrå vokssopp. Småskjelllet musserong (R) ble påvist to steder. Den er tidligere i Norge bare funnet noen få ganger på sentrale Østlandet. Brun jordstjerne ble også funnet. Det mest spesielle funnet er likevel trolig korallsoppen *Ramaria ignicolor*, en art som tidligere ikke er påvist i Skandinavia (en viss usikkerhet knytter seg til bestemmelsen). Dessuten inngår rikelig med bl.a. svovelriske, fibret slørsopp og mørknende korallsopp.

Med stort areal, meget velutviklet kalkskog av ulike typer og et rikt artsmangfold inkludert mange rødlistede og sjeldne arter kvalifiserer området klart til svært viktig, A.

6 Mjølkarlidalbekken

Naturtype: Kalkskog - Kalkgranskog
BMVERDI: B
Areal: 77,2daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 200-240 moh

Mjølkarlidalbekken renner gjennom et åpent lite dalsøkk der den krysser riksveg 73, før den nokså brått stuper ned mot Vefsna. Det er stedvis tydelig nokså kalkrik grunn langs bekken, og et parti litt nedenfor riksvegen skiller seg ut med flere interessante elementer og miljøer. Langs bekken på den avgrensede lokaliteten står det igjen spredte gamle og seintvoksende grantrær (det er mer ungskog øst for bekken). Samtidig er det nokså kalkrikt her. På vestsiden er det ei kalkrik bakkemyr med rik flora og samtidig spredte, seintvoksende og gamle grantrær. Det er lite dødt trevirke i området. Ovenfor denne kommer ei stripe med gammel granskog inntil en bratt og nokså høy bergvegg. Berget er tydelig kalkrikt og det ble funnet en del holeblygmose på nedre deler av berget. Langs bekken ble det i tillegg gjort et par funn av gammelskogstilknyttede skorpelav på gamle grantrær, samt at det ble funnet et par kravfulle og dels rødlistede marklevende sopp knyttet til kalkrik, gammel granskog. Lokaliteten har en klar verdi som viktig (B), både som følge av funn av flere kravfulle og rødlistede arter, men også ut fra miljøtyper og struktur. Potensialet for funn av flere rødlistearter er godt.

7 Finnmoholtan V

Naturtype: Urskog/gammelskog - Granskog
BMVERDI: A
Areal: 133,3daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 210-270 moh

Her er en ganske flat dalbunn med relativt tykke løsmasser langs bekken, omgitt av bratte skråninger opp på begge sider. I sidene veksler vegetasjonen mellom småbregne- og lågurtgranskog, åpne skrenter, rasmarsk og litt ur (ganske rik fjellflora) på sørvendt side, og mer

humid og homogen småbregnedominert granskog på nordvendt side. Langs bekkeløpet i bunnen står en frodig gråor-heggeskog på pe-riodevis oversvømmet mark med bl.a. strutseving, turt, fjellfiol og fjell-lok. Her er bra med grov og gammel gråor, både levende og døde.

Granskogen har vært jevnt plukkhogd tidligere. Det meste er ganske kompakt, rimelig storvokst, grov og produktiv skog vekslede mellom en brukbart sjiktet aldersfase og en mer homogen og tettvokst sein optimalfase. En god del læger i tidlige og middels nedbrutte stadier finnes, men flekkvis fordelt. Spredt står også noe relativt gammel gran (rundt 200 år), først og fremst i de noe mer lavproduktive partiene. Den mest produktive skogen har stått på ei flat elveslette nederst, men denne er dessverre hogd (utenfor lokaliteten).

Sparsomt opptrer enkelte vedboende sopp og knappenålslav på død og gammel gran, uten at dette elementet er særlig godt utviklet. Derimot har gråorskogen et mer interessant arts mangfold. Her ble den sårbare safransmåfingersoppen funnet, trolig finnes her også en del flere grasmarkssopp. Dessuten opptrer noe lobarion-lav på stammene, samt også en del langnål. Skogstruktur, vegetasjonstyper og arts mangfold tilsier helst B-verdi, men funn av en sårbart art som dessuten er tydelig sjelden trekker verdien opp til A.

8 Finnmoholtan S

Naturtype: Kalkskog - Kalkgranskog
BMVERDI: A
Areal: 57,5daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 210-270 moh

Opp fra Vefsna like vest for Hattfjellfossen stiger her ei bratt sørvendt li opp fra elva, brattest i nedre del og gradvis slakere oppover. Vegetasjonen veksler mellom en typisk kalkgranskog med god kontakt med marmorberggrunnen, småflekker med grunnlendt kalkskog der det også kommer inn litt furu, og fattigere blåbærskog innimellom. Skogen er relativt gammel; aldersfase, godt sjiktet, varierende i tetthet men oftest ganske kompakt. Trealder ligger rundt 150-160 år på det meste, dbh gjerne 30-40 cm. En del granlæger finnes spredt utover, men bare ferskt og middels nedbrutt. Isprengt den dominerende grana står også litt levende og død bjørk.

Det typiske kalkgranskogsmangfoldet av både karplanter og jordboende sopp var godt utviklet, og en rekke mykorrhizasopp ble påvist. Her kan nevnes rødlisteartene stålblå slørsopp og rosaskiveslørsopp, samt "mengdearter" som svovelriske og "granskjellstorpigg". Kor-allsoffen *Ramaria lutea* ble her påvist for tredje gang i Norge (en viss usikkerhet knytter seg til bestemmelsen). Skogjamne ble også funnet.

Området er ikke spesielt stort, men har et meget velutviklet kalkskogs preg. Sammen med et rikt arts mangfold (der en lang rekke flere arter helt sikkert kan påvises) fører dette til at verdien må settes til A.

9 Hattfjellfossen

Naturtype: Urskog/gammelskog - Granskog
BMVERDI: B
Areal: 200,3daa

UTM: Ø:, N:
Hoh: 210-260 moh

Vefsna danner ingen egentlig foss tilknyttet Hattfjeldalfossen, men har noen fine stryk. På sørsiden i overkant av strykene er det et småkupert parti, med en mosaikk mellom granskog og småmyrer, samt en liten bekk. Det er hovedsaklig noe småvoksen, seintvoksende og dels noe glissen granskog, selv om det også finnes partier med tettere og mer storvoksen skog. Enkelte trær virker uvanlig gamle, selv om de ikke er særlig grove. I tillegg er det litt furu, særlig på grunnlendte koller. Det er også innslag av litt lauv, bl.a. i form av bjørk og gråor langs bekken. Innslaget av dødt trevirke er sparsomt, men omfatter både ganske ferske og gamle, nedbrutte læger. Det har blitt utført gjennomhogst i deler av lokaliteten ganske nylig. Det er varierende vegetasjonstyper og frodighet. Mens det i enkelte partier er skrinnet og mager mark med blåbærskog og fattigere røsslyngfuruskog, er det også flere steder tydelig rikere med både høgstaude- og lågurtinnslag og forekomst av ulike plantearter som foretrekker kalkskog som kranskonvall, enghumleblom og teiebær. I tillegg litt sumpskog. På samme måte er det både partier med fattigmyr og med rikmyr (til dels ekstremrik myr med trillingsiv, brudespore, hårstarr, fjellfrøstjerne, rynkevier, gulstarr og breiull). Ett sted ble det tilknyttet noen småputter langs bekken også funnet den noe kalkkrevende kransalga skjørkrans. Lokalt tendenser til karst, der bekken ett sted forsvant i bakken en liten strekning. Spredte funn ble gjort av gammelskogstilknyttede arter både blant vedboende sopp og skorpelav. I tillegg ble det funnet flere kravfulle marklevende sopp i rikere skog, bl.a. en del svovelriske. For øvrig ble 2 tretåspett observert i området. Lokaliteten har en klar verdi som viktig (B), både som følge av funn av flere rødlistearter og skogstruktur. Kanskje burde verdien settes enda høyere, men fravær av funn av høyt rødlistede arter gjør at dette ikke anses aktuelt med dagens kunnskapsstatus.

Arts mangfold

Elvedalen til Auster-Vefsna har meget stor økologisk variasjon og stor ansamling av mange vidt ulike egenskaper, noe som gir grunnlag for et meget rikt og variert arts mangfold innen en rekke organismegrupper. Særlig er arts mangfoldet knyttet til naturgrunnlaget (spesielt kalkskog) meget rikt, mens grupper og arter som er tilknyttet lite påvirket kontinuitetsskog med stor mengde strukturelle nøkkelementer betraktes som middels godt utviklet.

Både karplanteflora og fungaen av jordboende sopp er svært rik og variert. Disse gruppene er knyttet til områdets svært store habitatvariasjon, mye rik berggrunn med marmor som gir opphav til ganske store arealer kalkskog av ulike utforminger, og et relativt varmt og lunt lokalklima i den dype dalgangen. Karplantefloraen omfatter både en rekke næringskrevende fjellplanter, sørlige og noe varmekjære arter i de varme skrentene, samt ikke minst mange kalkskogsarter.

Hovedtyngden av signal- og rødlistearter ble påvist innen jordboende sopp. Kalkgranskogene i området har ansamlinger av til dels kravstore og sjeldne arter innen denne gruppa, inkludert høyt rødlistede arter, og skogene fra Fagerlia til Hattfjeldal skiller seg ut som et klart kjerneområde for dette elementet i Midt-Norge. Spesielt gjelder dette mykorrhizasopp, men i kalkrik og fuktig høgstaude-skog finnes også mange kravstore arter av grasmarkssopp/beitemarkssopp. Særlig kjerneområdene 5 Tjuvhushtolten-Storia og 8 Finnmoholtan S utmerker seg i positiv forstand, men nøyere artsletting ville helt sikkert ført til en rekke flere funn også utenfor disse områdene - ikke minst i de bratte sørvendte skrentene som ble dårlig kartlagt i 2005. Nevneverdige enkeltarter er bl.a. gråjuke, klumpfotsopp, brun jordstjerne og ikke minst småskjellet musserong og den direkte truete gulgrå vokssopp. Småskjellet musserong er tidligere i Norge bare kjent fra noen få lokaliteter i kalkskog på Østlandet, mest i kambrosilurområdet Buskerud-Oppland (Botanisk Museum 2006b), samt en lokalitet i Voss (Tor Erik Brandrud pers. medd.). Funnene ved Storia er ny verdensnordgrense. Spesielt var også et funn av R-arten stor skjellparasollsopp fra K2 Bergdalsia (ny nordgrense, nord for Dovre bare funnet én gang i Trondheim) (Botanisk Museum

2006b). Dessuten framstår korallsoppene *Ramaria* som ei gruppe med tydelig stor variasjon i området, men gruppa er vanskelig og taksonomisk dårlig utredet slik at den bør tolkes med forsiktighet. En slik usikker og vanskelig art er *Ramaria lutea*, som ble funnet i K8 Finnmoholtan S, en art med to usikre funn tidligere i Norge (Risør, Løten) (Botanisk Museum 2006b). Det samme gjelder *Ramaria ignicolor*, funnet sammen med marisko vest for Storia, tidligere trolig ikke kjent fra Norge. (*Ramaria*-ene er bestemt av Even W. Hanssen, som understreker av bestemmelsene er noe usikre).

Utvalget av vedboende organismer er svakere utviklet og virker jevnt over tydelig utarmet pga. de tidligere gjennomhogstene med påfølgende kontinuitetsbrudd og mangel på død ved over mye av arealet. Innen denne gruppa begrenser påvist arts mangfold seg stort sett til enkelte vidt utbredte og relativt vanlige gammelskogsarter i lave tettheter. Derimot er det noe bedre stilt med knappenåslav knyttet til seintvoksende og gammel levende gran. Lokalt finnes slike arter i brukbar tetthet, også med innslag av kravstore arter som trollsotbeger og taiganål. Noen av kjerneområdene på sørsiden skiller seg positivt ut ved å ha ganske gammel naturskog med god tetthet av både gamle trær og død ved, samt en viss kontinuitet i død ved. Her finnes også vedboende arter i brukbare tettheter, med noen funn av harekjuke som mest interessant. Disse partiene fungerer som viktige refugier for vedlevende organismer. Mye av skogen er iferd med å danne større mengder strukturer som på litt sikt vil kunne gi bedre forhold også for denne delen av arts mangfoldet.

Makrolavfloraen er totalt sett ganske svakt utviklet, med få spesielle arter påvist. Forbehold tas for de bratte rasmarene som er dårlig undersøkt. Faktorer som virker begrensende er mangelen på velutviklede fossesprutsoner og ganske sparsomt med gamle løvtrær. De fuktige granskogene kan likevel ha ganske store mengder epifytter, ikke minst opptrer gubbeskjegg stedvis rikelig i den nordvendte lia. Groplav finnes en del steder i slik skog, en art som er sjelden ellers såpass langt inn i landet. Gryteselva skiller seg klart ut ved å ha ei fin fosserøyksone med velutviklet lobarionsamfunn på gran. Her finnes bl.a. fossenever på flere trær, sammen med lungenever, skrubbenever, filthinnelav, stiftfyllav og vrenger. Ellers er fosserøyksone et særegent naturfenomen som er ganske karakteristisk for flere av sidekløftene langs Auster-Vefsna, men konsentrert til kløftene lenger nede (Nerlifjellelva, Troll dalen, Store og Litle Fiplingdalselva).

Fuktig granskog har derimot et brukbart potensial for fuktighetskreven de skorpelav, som ble lite ettersøkt. For eksempel ble huldrelav funnet et sted, en sterkt fuktighetskreven de art med tyngdepunkt i kystnær skog og med funnene ved Auster-Vefsna som noen av de innerste i Nordland (Botanisk Museum 2006a). Det samme kan sies om mosefloraen (indikert bl.a. av den oseaniske storstylte). Dessuten vurderes potensialet for både skorpelav og moser på kalkrike bergvegger som betydelig. Dette elementet ble nesten ikke undersøkt, men ganske mye holeblygmose et sted er absolutt en positiv indikasjon.

Insekter og andre virvelløse dyr er ikke undersøkt. På generelt grunnlag profiterer insektfaunaen på egenskaper som varmt og solrikt klima, rik flora av blomsterplanter og gammel skog med gamle trær og død ved. En vil derfor anta at særlig de bratte og varme, solvendte skrentene, med mosaikkmiljøer av eldre granskog, mye løvtrær og rik flora, har betydelig potensial for insektfaunaen.

Tabell: Artsfunn i Auster-Vefsna. Kolonnen Totalt antall av art summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen Funnet i kjerneområde henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne-område (nr)
Kråkefotfamilien	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	Skogjamne		1	8 ₁
Snellefamilien	<i>Equisetum scirpoides</i>	Dvergsnelle			2 3
Storburknefamilien	<i>Gymnocarpium robertianum</i>	Kalktelg		6	2 ₅ 3 ₁ 5
Orkidéfamilien	<i>Cypripedium calceolus</i>	Marisko	DC	3	5 ₃
	<i>Epipactis atrorubens</i>	Rødflangre		8	2 ₅ 5 ₃
Rosefamilien	<i>Dryas octopetala</i>	Reinrose			5
Bladmoser	<i>Seligeria donniana</i>	Holeblygmose		5	9 ₅
Levermoser	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	Pusledraugmose		7	1 ₂ 2 ₄ 4 ₁
Levermoser	<i>Bazzania trilobata</i>	Storstylte		1	4 ₁
Kransalger	<i>Chara delicatula</i>	Skjørkrans		1	9 ₁
Busk- og bladlav	<i>Leptogium saturninum</i>	Filthinnelav		5	3 ₅
	<i>Lobaria hallii</i>	Fossenever	V	3	3 ₃
	<i>Lobaria pulmonaria</i>	Lungenever		11	3 ₈ 5 ₃
	<i>Lobaria scrobiculata</i>	Skrubbenever		25	3 ₁₀ 5 ₉ 7 ₆
Skorpelav	<i>Arthonia vinosa</i>	Vinflekklav		1	2 ₁
	<i>Chaenotheca brachypoda</i>	Dverggullnål		3	1 ₁ 2 ₁ 4 ₁
	<i>Chaenotheca gracillima</i>	Langnål		17	1 ₄ 2 ₃ 4 ₃ 7 ₆ 9 ₁
	<i>Chaenotheca laevigata</i>	Taiganål		1	1 ₁
	<i>Chaenotheca stemonea</i>	Skyggenål		1	4 ₁

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne-område (nr)
	Chaenotheca subroscida	Sukkernål		10	2 ₂ 3 ₂ 4 ₄ 7 ₂
	Cyphelium inquinans	Gråsotbeger		7	1 ₁ 6 ₂ 9 ₂ 9 ₂
	Cyphelium karelicum	Trollsotbeger		6	4 ₁ 6 ₁ 9 ₁ 9 ₁ 9 ₁ 9 ₁
	Gyalecta friesii	Huldelav		1	4 ₁
	Pyrrhospora elabens			3	3
	Sclerophora coniophaea	Rustdoggnål		6	4 ₅ 7 ₁
Sopp markboende	Bankera violascens	Knippesøtpigg		3	5 ₁ 6 ₁ 9 ₁
	Clavariadelphus truncatus	Granklubbesopp		1	2 ₁
	Cortinarius calochrous	Rosaskiveslørsopp	DC	1	8 ₁
	Cortinarius citrinofulvescens			1	5 ₁
	Cortinarius emunctus	Stålblå slørsopp	R	3	8 ₁ 9 ₂
	Cortinarius glaucopus	Fibret slørsopp		7	2 ₂ 5 ₃ 8 ₂
	Cortinarius infractus	Galleslørsopp		1	9 ₁
	Cortinarius napus	Kastanjeslørsopp		1	1
	Cortinarius percomis	Duftslørsopp		5	5 ₂ 8 ₃
	Entoloma caesiocinctum		DC	8	2 ₃ 5 ₂ 8 ₁ 9 ₁ 9 ₁
	Entoloma longistriatum			1	2 ₁
	Entoloma poliopus	Tjærerødsolvesopp		3	2 ₁ 9 ₁ 9 ₁
	Geastrum fimbriatum	Brun jordstjerne	DC	1	5 ₁
	Hydnellum concrescens	Beltebrunpigg	DC	2	6 ₁ 9 ₁
	Hydnellum suaveolens	Duftbrunpigg		2	5 ₂
	Hygrocybe cantharellus	Kantarellvokssopp		1	2 ₁
	Hygrocybe conica	Kjeglevokssopp		2	7 ₂
	Hygrocybe insipida	Liten vokssopp		2	2 ₁ 6 ₁
	Hygrocybe persistens	Spissvokssopp	DC	1	2 ₁
	Hygrophorus karstenii	Gulskivevokssopp	DC	2	8 ₂
	Hygrophorus subviscifer	Gulgrå vokssopp	E	1	5 ₁
	Lepiota aspera	Stor skjellparasollsopp	R	1	2 ₁
	Leucocortinarius bulbiger	Klumpfotsopp	DC	1	5 ₁
	Ramaria flava	Gul korallsopp		1	5 ₁
	Ramaria ignicolor			1	5 ₁
	Ramaria lutea			1	8 ₁
	Ramaria testaceoflava	Mørknende korallsopp		16	5 ₁₅ 8 ₁
	Ramariopsis crocea	Safransmåfingersopp	V	1	7 ₁
	Tricholoma squarrulosum	Småskjellet musserong	R	2	5 ₂
Sopp vedboende	Climacocystis borealis	Vasskjuke		19	3 ₃ 1 ₂ 2 ₃ 4 ₄ 5 ₂ 7 ₃ 8 ₂
	Cystostereum murrayi	Duftskinn	DC	1	4 ₁
	Inonotus leporinus	Harekjuke	DC	3	1 ₁ 4 ₁ 9 ₁
	Leptoporus mollis	Kjøttkjuke		1	9 ₁
	Phellinus chrysoloma	Granstokkjuke		25	3 ₃ 1 ₃ 2 ₂ 4 ₅ 5 ₆ 7 ₄ 8 ₂
	Phellinus ferrugineofuscus	Granrustkjuke	DC	1	3 ₁
	Phellinus nigrolimitatus	Svartsonekjuke	DC	19	3 ₃ 1 ₅ 2 ₂ 4 ₅ 7 ₁ 8 ₁ 9 ₁ 9 ₁
	Pseudographis pinicola	Gammelgranskål	DC	39	10 ₁₀ 1 ₄ 2 ₅ 3 ₃ 4 ₇ 5 ₄ 7 ₅ 9 ₁
	Veluticeps abietina	Praktbarksopp		3	1 ₁ 4 ₁ 8 ₁

Avgrensing og arrondering

Arronderingen på dette området er meget god. Hele elvedalen er inkludert, med hele spennet i naturtyper og høydelag fra Vefsna og opp til brekket på begge sider fullt ut fanget opp, iberegnet alle viktige kvaliteter. Dette er en meget viktig egen-skap ved området.

På en noe større skala, der hele elvedalen til Auster-Vefsna ses under ett, blir bildet noe annet. Det er uheldig at Auster-

Vefsna, Salomonbergan og Fagerlia ikke henger direkte sammen. De to første skilles av bare noen få hundre meter ved Stormlineset, men store ungskogsarealer (rundt 400-500 daa) dominert av bjørk (suksessjon etter hogst) preger mye av brattlia mellom områdene og bare en smal sone langs elva er intakt her. På sørsiden består størsteparten av det 1-1,5 km lange listrekket mellom områdene av nyere flatehogster. Her ligger imidlertid det viktige kjerneområdet/nøkkelbiotopen Nerliffjell (kjerneområde 7 under Salomonbergan, verdi A) midt mellom og skaper en viss funksjonell sammenheng. Det er altså en lengde på 1-2 km av liene (areal til sammen ca. 800 daa) på begge sider av elva som i stor grad domineres av ungskog/flatehogster. Videre nedover er det ytterligere et kilometerlangt, noe slakere liavsnitt med ungskog (ca 300 daa) som skiller Salomonbergan fra Fagerlia-lokaliteten (kalkskog, vurdert som **).

Her blir det dermed en avveining mellom det å få til et stort sammenhengende område der tre større liavsnitt på til sammen ca. 1100 daa må betraktes som restaureringsarealer, og det å konsentrere verdiene til atskilte områder. Førstnevnte vil ha den store fordel av å fange opp hele det unike naturlandskapet med Auster-Vefsna elvedal/canyon. Selv om de utførte inngrepene er store og omfattende, anses ungskogen som relativt godt egnet til selvrestaurering. Dette skyldes særlig at store deler av verdiene er knyttet til naturgrunnlaget i form av kalkskog på marmorberggrunn, en skogtype som er betydelig lettere "restaurerbar" enn gammel naturskog der verdiene er knyttet til strukturelle nøkkelementer og egenskaper som krever langvarig liten påvirkning for å utvikles. Dessuten fungerer omkringliggende gammelskog som refugier for artene, som lett vil kunne spres utover etter hvert som skogen blir eldre.

På den annen side kan det være noe vanskelig å forsvare en slik løsning ut fra dagens skogtilstand og fordeling av verneverdier. Det er imidlertid liten tvil om at et stort, sammenhengende område langs hele Auster-Vefsna vil ha særdeles store verneverdier, som på sikt klart vil styrkes om en velger en vid avgrensning som tar opp i seg hele det 14 kilometer lange strekket fra Fagerlia til Hattfjellforsen. Samlet sett heller en derfor mot en slik storområde-løsning som mest fordelaktig fra en bevaringsbiologisk synsvinkel.

Det er også avgrenset to verneverdige områder langs Fiplingdalselven. Den 651 daa store Litle Fiplingdalselva (***) ligger klart atskilt fra de andre lokalitetene og kan vanskelig henges på et storområde. Derimot strekker området i Store Fiplingdalen (433 daa, **) seg helt ned til Vefsna og kan ganske enkelt bindes til Fagerlia på andre siden av elva om det er ønskelig. Hva man evt. velger vil ikke ha betydning for ivaretagelse av naturverdiene, og blir mest et spørsmål om hva som anses hensiktsmessig rent forvaltningsmessig.

Andre inngrep

Bemerkelsesverdig nok er selve elvedalen lite preget av nyere inngrep. Tunge hogstinngrep med store flatehogster og omfattende granplantefelt strekker seg imidlertid ned i de slake liene ovenfra og ned mot brekket på begge sider og "rammer" inn dalen. Av arronderingsmessige grunner er små deler av disse inkludert i området. De største inngrepene er gjort nederst, der skogen i Stormlia er hogd ut langt ned mot Vefsna. Dette inngrepet er årsaken til at lokaliteten ikke er slått sammen med Salomonbergan. I øvre del er også et par små høyproduktive granskogssøkk blitt hogd ut, hhv. sør for Tjuvhushtolten og vest for Finnmohtan. Av andre inngrep går en skogsbilvei oppe i lia på sørsiden, men den går ned mot elva bare ved Stora og bare her er en liten flik av veien innenfor grensene. På nordsiden ligger området delvis nært inntil skogsbilvei og Rv 73.

Alt i alt er inngrepene små og ubetydelige og har marginal innvirkning på verneverdiene. Det mest negative i så måte er mangelen på direkte sammenheng med gammelskog nedover til Salomonbergan.

Vurdering og verdisetting

Auster-Vefsna danner en elvedal som er tilnærmet unik i norsk sammenheng. De viktigste kvalitetene ligger i kombinasjonen av at dette er en stor og mektig, relativt lavtliggende elvedal som i all hovedsak er uberørt av nyere inngrep. I tillegg er her svært mange ulike egenskaper "pakket sammen" på en måte som gjør naturverdiene meget store - både i kraft av det mektige landskapet, på skogtypenivå og biomangfoldmessig - og knyttet til både naturgitte egenskaper (topografi, berggrunn) og til skogtilstand (gammel naturskog).

Skogtyper

Området har stor økologisk spennvidde, fra elva i dalbunnen til platåene på kantene. Habitatvariasjonen er samlet sett derfor svært stor. Her er en ansamling av både sjeldne og vanlige skogtyper, maksimal spennvidde over gradientene tørrfuktig, fattig-rikt og varmt-kjølig, topografiske trekk som trange sidekløfter, bratte skrenter og jevne lisider. På skogtypenivå kan en skille ut fire klart atskilte typer: kalkgranskog, gammel naturskog, rasmarksskoger/sørvendte skrenter og bekkekløfter (med fossesprutsamfunn).

Isolert sett er de største verneverdiene knyttet til kalkgranskog. Denne skogtypen har et tyngdepunkt i Midt-Norge langs Auster-Vefsna. Her er en rekke ulike utforminger av typen representert, med stort spenn fra fuktige høgstaudeutforminger til tørre og skrentete "reinrose-rødflangre-utforminger" (en type som er tilnærmet "endemisk" for øvre deler av Vefsna-dalføret). Flere av typene er også representert med ganske store arealer. Disse skogene har et meget rikt arts mangfold av karplanter og jordboende sopp, inkludert et stort antall rødlistearter hvorav flere knapt nok er kjent i denne delen av landet tidligere.

Klimatisk sett skiller denne delen av Vefsna-dalføret seg ut med et varmt og lunt lokalklima. Dette slår ut på skogsamfunn og biomangfold i hele dalen, men spesielt i de bratte solvendte skrentene. Sammen med rik berggrunn gir dette store mosaikker i skogtyper og ulike rike rasmarks- og bergskrentsamfunn. Disse skrentene representerer natur- og skogtyper som er sjeldne regionalt (og dels nasjonalt, i hvert fall over så store arealer), og med et sørlig, varmekjært element som er sjeldent i regionen.

Et slående trekk er den store ulikheten mellom solsida og skyggesida. Mens naturverdiene på solsida er knyttet til naturgrunnlaget er skogen på skyggesida gjennomgående fattigere, og i så måte mindre spesiell. Derimot kommer det her

inn en del relativt gammel naturskog, stedvis med god tetthet av strukturelle nøkkelementer som gamle trær og lokalt også bra med læger og tilhørende artsmangfold betinget av skogtilstand. Dermed utfyller de to sidene hverandre på en god måte, og fanger til sammen opp helt ulike viktige egenskaper som sjelden er oppfylt innen ett og samme område. I tillegg er det mye tydelig humid skog her, som "drar" med seg et kystbundet og fuktighetskrevenne biomangfold langt inn i landet. Noen mindre partier på sørsiden kombinerer kalkrik mark og relativt gammel naturskog. Bekkekløfter er representert med tre markerte sidekløfter, alle med spesielle verdier og mange viktige typiske bekkekløfteegenskaper godt utviklet. Spesielt gjelder dette Gryteselva, der det også inngår velutviklet fosserøysamfunn med nasjonalt sjeldne lavsamfunn på grankvister. Dette samfunnet er likevel betydelig bedre utviklet lenger nede i elvedalen. Både her, men i enda større grad i Bergdalsia, kombineres det typiske kløfteelementet med kalkrike skogtyper.

Artsmangfold

Artsmangfoldet er uvanlig rikt, med stor spredning på økologiske og taksonomiske grupper, og knyttet til alle granskogstypene. Spesielt må framheves jordboende sopp med 14 rødlistearter og 2 kandidatarter, men også karplantefloraen framstår som meget rik og variert. I tillegg kommer et middels velutviklet utvalg av naturskogtilknyttede arter av knappenåslav og vedboende sopp. Med i alt 21 rødlistearter (og 9 kandidatarter) (1 art i kategori E, 2 V-arter, 4 R-arter og 14 DC-arter) har området en av de største ansamlinger av slike som er kjent i Midt-Norge, kanskje bare slått av Salomonbergan (men dette skyldes sikkert delvis større undersøkelsesintensitet der).

Landskapet

Det er knyttet meget store verneverdier til hele elvegjelet fra Fagerlia til Hattfjelldal. Tilsvarende grandominerte elvedaler av samme størrelse finnes trolig ikke noe annet sted i Norge, i hvert fall ikke i såpass lite påvirket tilstand. Det er unikt å finne en så stor elvedal i lavlandet (fra under marin grense), med i hovedsak gammelskogskledde skråninger helt opp på begge sider over lange strekninger. Det er spesielt den samlede kombinasjonen av den dype og mektige elvedalen, den store elva i dalbunnen, lange liser med gammel granskog, trange tverrkløfter, og svært stor variasjon i ulike skogsamfunn som til sammen danner en enhet med uvanlig store naturverdier.

Regional vurdering

Sammen med Holmvassdalen og Salomonbergan utgjør Auster-Vefsna toppsjiktet av verneverdige skogområder på indre Helgeland. Alle disse tre kombinerer mange viktige kriterier i stor grad. De har imidlertid også klare forskjeller, med ulike kriterier oppfylt i ulik grad, og med ulike styrker og svakheter. I denne sammenhengen skiller Auster-Vefsna seg antakelig ut som det beste, særlig i kraft av stort areal, mektig landskap som nesten ikke er berørt av nyere inngrep, og meget store variasjoner med velutviklede utforminger av alle viktige skogtyper. Det er da også det eneste som vi har vurdert til ****. Salomonbergan har verdier først og fremst knyttet til naturgrunnet i form av kalkgranskog (men dette elementet er til gjengjeld kanskje et lite hakk bedre utviklet enn i Auster-Vefsna). Holmvassdalen skiller seg også ut ved sine store arealer kalkrik skog, og dessuten fanger det området opp hele nedbørsfeltet fra lavlandet til høyfjell.

Flere andre områder i regionen har også velutviklede utforminger av flere av de samme skogtypene som i Auster-Vefsna. Derimot er det sjelden såpass store arealer av hver type, og aldri med så mange ulike typer i velutviklet grad samlet innenfor samme område.

For eksempel er fossesprutsamfunn bedre utviklet lenger nede i elvedalen (Fiplingdalselvene, Trollidalen, Nerliffjellelva). Nevnes bør også virkelig gammel naturskog med høy kontinuitet i død ved, som er meget sjelden i hele regionen. For denne typen finnes noen små områder som har viktigere kvaliteter enn Auster-Vefsna, men dette er samtidig utelukkende høyereliggende fjellskog (med ett lite unntak: Grøftrem) og er derfor i liten grad sammenliknbart.

Mangeloppfylling

Auster-Vefsna oppfyller i høy grad en rekke viktige mangelkriterier (jf. Framstad et al. 2002, 2003). De generelle manglene (1) rike skogtyper og (2) viktige forekomster av rødlistearter er meget godt oppfylt. Sett i sammenheng med Salomonbergan og Fagerlia er også kriteriet om (3) strområder godt oppfylt. Dette siste må også ses i lys av at området er en lavtliggende elvedal, noe som senker kravet til areal for dette kriteriet. Flere spesielt prioriterte skogtyper må også sies å være godt til meget godt oppfylt: (1) kalkskog, (2) høgstaudeskog, (3) bekkekløfter, og i mindre grad også (4) boreal regnskog (i form av spesialutformingen "fosserøysgranskog"). Enkelte kalkgranskogselementer er av en utforming som nesten ikke er kjent noe annet sted enn langs Auster-Vefsna, og utgjør derfor en type som Norge har internasjonalt ansvar for. Det samme gjelder boreal regnskog og fossesprutsamfunn.

Verdireduksjon

Den faktor som i noen grad virker negativt inn på naturverdiene er de tidligere omfattende gjennomhogstene. Dette har ført til at naturskogsegenskapene er dårligere utviklet enn ønskelig. Samtidig er det viktig å understreke at det vil være nærmest utenkelig å finne mer enn små rester av lite påvirket naturskog i slike landskapstyper og på så produktiv skog i lavlandet. Når meget store verdier samtidig er knyttet til skogtyper betinget av naturgrunnet har denne faktoren blitt lite vektlagt i den samlede verdivurderingen.

Samlet vurdering

Auster-Vefsna fanger opp en unik og mektig elvedal, og kombinerer dette dramatiske landskapet med svært stor habitatvariasjon, mye kalkskog av ulike typer, varme skrenter og rasmarsk, flere velutviklede bekkekløfter, innslag av nokså gammel naturskog og et svært rikt artsmangfold innen mange grupper. Selv om mye av skogen har vært hardt gjennomhogd tidligere har hele elvedalen i dag et intakt preg nesten helt uten nyere inngrep. På denne bakgrunn vurderes området som nasjonalt til internasjonalt verneverdig, svært viktig (****).

Samlet vurdering av lokalitetene langs Auster-Vefsna

Alle de fem lokalitetene langs elvedalen til Auster-Vefsna framstår som viktige til svært viktige skogområder med uvanlig store kvaliteter. Sammen danner de et områdekompleks med en ansamling av verneverdier som trolig ikke har sin like

i Norge. Arealet er også stort, og til sammen oppfyller de kriteriene for "storområde" i mangelanalysen på en god måte. Mange viktige egenskaper deles mellom områdene, men det er også klare forskjeller, og de kompletterer hverandre meget godt. På denne bakgrunn bør de ses i sammenheng og vurderes som en samlet enhet, der de største naturverdiene er knyttet til helheten de danner sammen i den store elvedalen. Selv om en del uheldige inngrep har blitt utført er størsteparten av arealet fortsatt eldre skog. Ungskogsarealene vurderes også som relativt greit restaurerbare. En vil derfor anbefale at Fagerlia, Salomonbergan og Auster-Vefsna bindes sammen til ett stort område. De to Fiplingdalselvene egner seg derimot kanskje bedre som isolerte lokaliteter. Samlet sett framstår elvedalen som et unikt naturområde som bør anses internasjonalt verneverdig.

Auster-Vefsna hovedlokalitet står i en særstilling, i kraft av arealet, den mektige elvedalen og svært store habitatvariasjonen. Samtidig er det her at rasmarks-/rikskrentelementet og naturskogselementet er best utviklet. Med unntak av noen små fragmenter i noen av kjerneområdene under Salomonbergan er eldre naturskog i stor grad fraværende i de andre lokalitetene mens den dekker en del areal i Auster-Vefsna.

Kalkskogselementet er kanskje det som i størst grad bidrar til å heve naturverdiene virkelig høyt i granskogene. Kalkskog er svært godt utviklet både i Auster-Vefsna, Salomonbergan og Fagerlia, samt i noe mindre grad også langs Litle Fiplingdalselva. Den største variasjonen i ulike kalkskogstyper finnes trolig i Auster-Vefsna, med hele spennet fra fuktig høgstaudskog (for så vidt også helt fra rik sumpskog) til tørre knauser med reinrose-rødflangre-skog. Flest rødlistede kalkskogsarter er likevel påvist i Salomonbergan, men dette kan like gjerne være et resultat av høyest undersøkelsesintensitet der. Fagerlia er et spesialområde med mye relativt tørr kalkskog, men uten andre spesielle skogstyper, noe som er bakgrunn for at dette området "bare" er gitt **. Det synes likevel å være et mykorrhizasoppelement her som er knyttet til tydelig tørre kalkskogstyper som delvis mangler i de andre områdene. Kalksjø (Chara-utforming) er en helt spesiell naturtype som i liten grad er fanget opp i verneområder i Norge. Salomontjørna er en velutviklet slik sjø, som den eneste innen lokalitetene, og gir et viktig bidrag til den store naturtypevariasjonen i elvedalen.

Bekkekløfter er velutviklet i Auster-Vefsna, Litle og Store Fiplingdalen, men også i de to kjerneområdene Trollaldalen og Nerliffjell (under Salomonbergan). Sidekløftene langs Auster-Vefsna (Gryteselva, Bergdalsia) samt hele Litle Fiplingdalselva står likevel fram som de beste for denne naturtypen.

Fossesprutgranskog vil vi betrakte som en spesialutforming av boreal regnskog, karakterisert av fuktighetskrevenne lobarion-lavarter på grankvister med fossenever som "typeart". Denne særegne og sårbare skogtypen utgjør et karakteristisk trekk ved sidekløftene til Auster-Vefsna, der den er knyttet til fossefall med konstant høy vannføring. Typen er særlig velutviklet langs Litle Fiplingdalselva, der både fossenever og fossefylltav inngår sammen med mange andre lobarionarter, men fine utforminger finnes også i Trollaldalen og Nerliffjell (kjerneområder under Salomonbergan). Nerliffjell har for eksempel eneste forekomst av trådragg langs denne delen av Vefsna. For denne typen kommer Auster-Vefsna svakere ut, selv lokaliteten ved Gryteselva for så vidt er ganske velutviklet. Fragmenter finnes også langs Store Fiplingdalselva, men svakt utviklet. Ved Litle Fiplingdalselva finnes også boreal regnskog av litypen, der rike lobarionsamfunn finnes på gran i ei svært fuktig lisode. I tillegg ble det påvist et lite areal med boreal regnskog av ravinetype under marin grense langs Vefsna ved Trollaldalen, men dette var et lite areal og ganske marginalt utviklet.

Artsmangfoldet er samlet sett rikest i Auster-Vefsna hovedlokalitet, med stort spenn i ulike økologiske og taksonomiske grupper, med Salomonbergan et lite hakk bak. Antall rødlistearter er likevel høyest i Salomonbergan (28 arter kontra 21 arter, trolig mest pga. ulik undersøkelsesintensitet). Mange arter deles mellom disse to områdene, men en hel del er også unike. De tre andre lokalitetene bidrar med et færre antall rødlistearter samlet sett, men alle har unike elementer, og alle bidrar vesentlig til å høyne det totale arts mangfoldet. I Fagerlia er funnet 12 rødlistearter, Litle Fiplingdalselva 5 arter (bl. a. E-arten fossefylltav) og Store Fiplingdalen 5 arter (bl.a. E-arten granfylltav). Litle Fiplingdalselva er særlig viktig ifbm. å tilføre store verdier knyttet til fuktighetskrevenne arter.

Til sammen er det nå påvist 43 rødlistearter i de fem lokalitetene til sammen. Disse fordeler seg på 3 E-arter (gulgrå vokssopp, granfylltav, fossefylltav), 5 V-arter, 10 R-arter og 25 DC-arter. I tillegg kommer 13 kandidatarter. Fordelt på artgrupper er det 28 jordboende sopp, 6 vedboende sopp, 4 lav, 1 karplante, 3 kransalger og 1 fugl. Dette er svært høye tall og vitner om disse områdenes meget store kvaliteter for biologisk mangfold. Tallet er langt høyere enn det som er kjent fra noe annet skogområde i Midt-Norge.

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Auster-Vefsna. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Dødved mengde	Dødved kont.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edelløvtrær	Treslagsfordeling	Variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Stormyrtjørna V	**	**	**	**	**	-	*	**	*	**	-	-	**
2 Bergdalsia	**	***	**	**	*	-	*	***	***	***	-	-	***
3 Gryteselva	**	**	*	**	0	-	*	***	***	***	-	-	***
4 Vefsna S-side Tjuvhushtolten SV	**	***	**	***	0	-	0	*	*	**	-	-	**
5 Tjuvhushtolten-Storia	*	**	*	*	*	-	**	***	***	***	-	-	***
6 Mjølkarlidalbekken	**	*	*	***	*	-	*	**	***	**	-	-	**
7 Finnmoholtan V	**	**	*	**	**	-	***	***	**	**	-	-	**
8 Finnmoholtan S	**	**	*	**	*	-	*	**	***	***	-	-	***
9 Hattfjellfossen	**	*	**	**	*	-	*	**	***	***	-	-	**
Totalt for Auster-Vefsna	**	**	*	**	*	-	**	***	***	***	***	***	****

Referanser

Aune, E. I. og Kjærem, O. Botaniske undersøkelser ved Vefsnavassdraget, med vegetasjonskart. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Botanisk Serie 1977-1, 138 s

Bjørndalen, J. E. 1986. Kalktallskogar som naturvårdsobjekt i Sverige. Naturvårdsverket Rapport 3070.

Bjørndalen, J.E. & Brandrud, T.E. 1989. Landsplan for verneverdige kalkfuruskoger og beslektede skogtyper i Norge. IV. Lokaliteter i Nord-Norge. DN-rapport.

Botanisk Museum 2006a. Norwegian Lichen Database (NLD): www.nhm.uio.no/botanisk/lav.

Botanisk Museum 2006b. The Norwegian Mycological Database (NMD): www.nhm.uio.no/botanisk/bot-mus/sopp/soppdb.htm.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. & Branderud, T. E. 2003. Liste over prioriterte mangler ved skogvernet. - NINA oppdragsmelding 769. 9pp.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. og Brandrud, T.E., 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. Fagrapport 54, NINA. 146 s.

Grønlie, A. 1975. Geologien i Vefsnbygdene. Vefsn bygdebok II: 415-483.

Gaarder G. & Fjelstad, H. 2005. Biologisk mangfold i Grane kommune. Miljøfaglig Utredning Rapport 2005-11: 1-46 + vedlegg.

Korsmo H., Edenius L., Moe B. & Svalastog D. 1993. Inventering av verneverdig barskog i sørlige del av Nordland. NINA Oppdragsmelding 228.

Kristiansen, J.N. 2003. Biologisk mangfold i Hattfjelldal kommune. Kartlegging av naturtyper, flora og fauna. Delrapport 1. 225 s. Hattfjelldal kommune.

Lie, M. H. 2002. Nøkkelbiotoper og hensynsområder i statskoger i Grane kommune, Nordland fylke. Prevista AS.

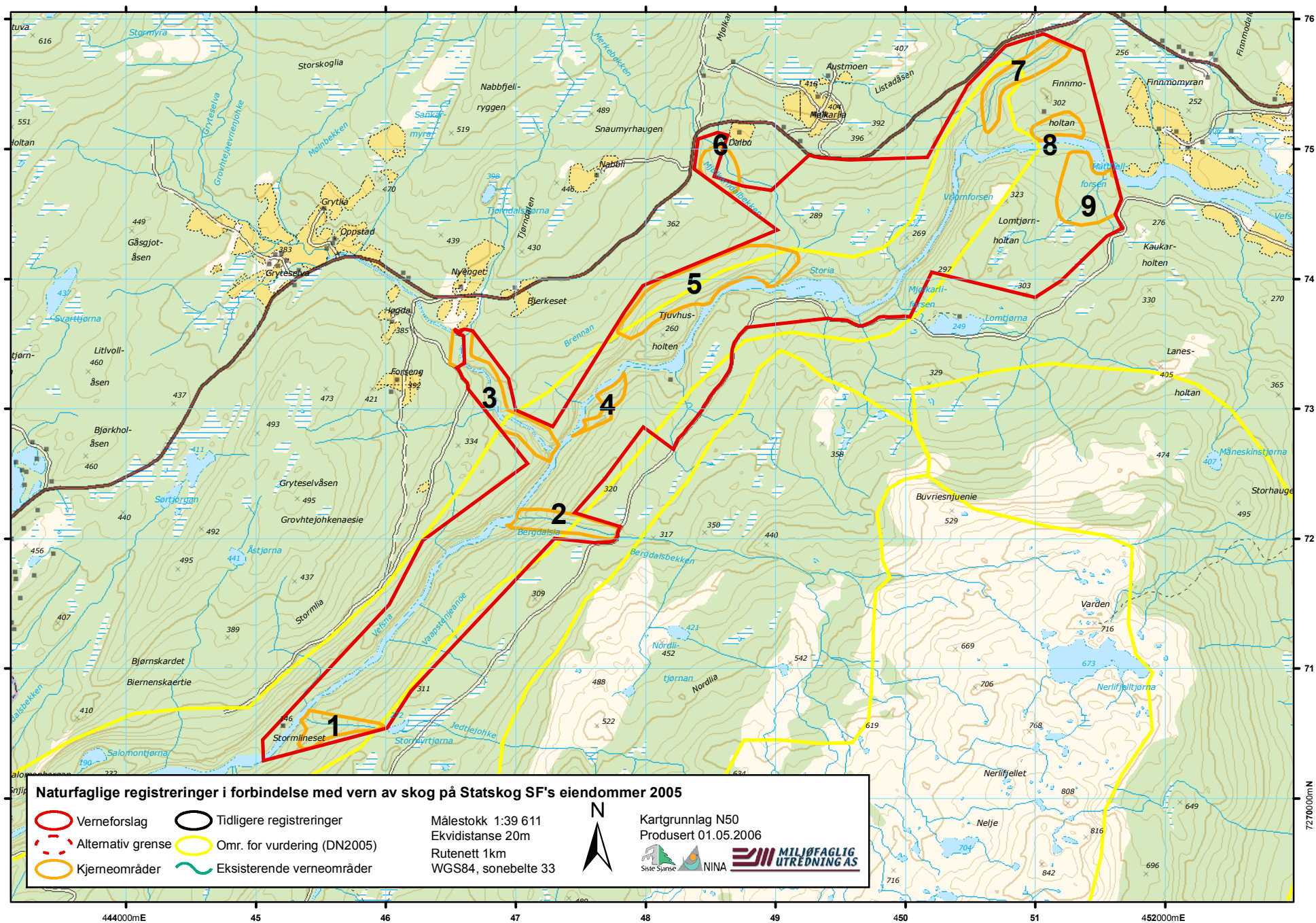
Moen, A., 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss, 199 s.

Sigmond, E.M.O., Gustavson, M. & Roberts, D. 1984. Berggrunnskart over Norge - M 1: 1 million. Norges Geologiske Undersøkelse.

Vasari, Y. 1962. A study of the vegetational history of the Kuusamo district (North East Finland) during the Late quaternary period. Annales Botanici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo 33 (1): 1-140.

Auster-Vefsna (Hattfjelldal, Nordland).

Areal 7.565daa, verdi ****

Bilder fra området Auster-Vefsna

Mellom Hattfjelldal og Fagerlia danner Auster-Vefsna en mektig, villmarkspreget elvedal. Foto: Tom Hellik Hofton

Kalkskogssoppen småskjellet musserong *Tricholoma squarrulosum* (rødliste: R) ble funnet nord for Stora (K5), noe som er ny verdensnordgrense. Foto: Tom Hellik Hofton

Kalkgranskog med avblomstret marisko i forgrunnen, fra nord for Stora (K5). Foto: Tom Hellik Hofton

Enkelte deler av granskogen har rikelig med læger, selv om gamle stokker er få. Her fra Bergdalsia (kjerne 2). Foto: Tom Hellik Hofton